

ŚRODKI OCHRONY ZAMAWIAJĄCEGO PROGRAM KOMPUTEROWY

ODPOWIEDZIALNOŚĆ TWÓRCY
ZA USTERKI UTWORU

Krzysztof Żok

MONOGRAFIE LEX

LEX

a Wolters Kluwer business

ŚRODKI OCHRONY ZAMAWIAJĄCEGO PROGRAM KOMPUTEROWY

ODPOWIEDZIALNOŚĆ TWÓRCY
ZA USTERKI UTWORU

Krzysztof Żok

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

LEX

a Wolters Kluwer business

Warszawa 2015

Publikacja jest współfinansowana przez Stowarzyszenie Zbiorowego Zarządzania
Prawami Autorskimi Twórców Dzieł Naukowych i Technicznych KOPIPOL
z siedzibą w Kielcach – organizację zbiorowego zarządzania prawami autorskimi
do utworów naukowych

Stan prawny na 1 czerwca 2015 r.

Redakcja serii
Janusz Barta
Ryszard Markiewicz
Alicja Pollesch

Wydawca
Monika Pawłowska

Redaktor prowadzący
Joanna Tchorek

Łamanie
Wolters Kluwer

Układ typograficzny
Marta Baranowska

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących
im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej
w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło.
A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

prawolubni

SZANUJMY PRAWO I WŁASNOŚĆ
Więcej na www.legalnakultura.pl
POLSKA IZBA KSIĄŻKI

© Copyright by Wolters Kluwer SA, 2015

ISBN 978-83-264-8315-8

ISSN 1897-4392

Wydane przez:
Wolters Kluwer SA

Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. 22 535 82 19
e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl
księgarnia internetowa www.profinfo.pl

Rodzicom i Bratu

Spis treści

Wykaz skrótów / 17

Od Autora / 27

Rozdział 1

Wstęp / 29

- 1.1. Gospodarcze znaczenie oprogramowania / 29
- 1.2. Wybrane aspekty tworzenia programów komputerowych na zamówienie / 31
 - 1.2.1. Wąskie i szerokie ujęcie umowy o stworzenie programu komputerowego / 31
 - 1.2.2. Proces powstawania programu komputerowego na zamówienie / 34
- 1.3. Błąd informatyczny a wada oprogramowania / 37
 - 1.3.1. Faktyczny brak możliwości wyeliminowania wszystkich błędów informatycznych / 37
 - 1.3.2. Ogólny reżim odpowiedzialności kontraktowej i specjalne reżimy odpowiedzialności za wadę przedmiotu świadczenia / 39
- 1.4. Konstrukcja pracy / 42

Rozdział 2

Podstawa odpowiedzialności za usterki zamówionego programu komputerowego / 47

- 2.1. Uwagi wstępne / 47
- 2.2. Podstawa odpowiedzialności za wady zamówionego programu komputerowego w wybranych systemach prawnych / 48
 - 2.2.1. Austria / 48
 - 2.2.2. Francja / 49
 - 2.2.3. Niemcy / 51

- 2.2.4. Stany Zjednoczone / 52
- 2.2.5. Szwajcaria / 54
- 2.2.6. Wielka Brytania / 55
- 2.3. Podstawa odpowiedzialności za usterki zamówionego programu komputerowego w ujęciu historycznoprawnym / 59
 - 2.3.1. Wzór umowy o świadczenie usług w zakresie automatowego przetwarzania informacji z 1968 r. / 59
 - 2.3.2. Rękojmia za wady fizyczne dzieła / 61
 - 2.3.2.1. Wprowadzenie / 61
 - 2.3.2.2. Rękojmia za wady fizyczne zamówionego utworu / 61
 - 2.3.2.3. Rękojmia za wady fizyczne zamówionego programu komputerowego – koncepcje wypracowane pod rządami ustawy o prawie autorskim z 1952 r. / 64
 - 2.3.2.4. Rękojmia za wady fizyczne zamówionego programu komputerowego – koncepcje wypracowane pod rządami ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych / 66
- 2.4. Prawnoautorski reżim odpowiedzialności za usterki zamówionego utworu / 71
 - 2.4.1. Wprowadzenie / 71
 - 2.4.2. Zakres przedmiotowy / 73
 - 2.4.2.1. Wprowadzenie / 73
 - 2.4.2.2. Ujęcie wąskie / 74
 - 2.4.2.3. Ujęcie szerokie / 77
 - 2.4.3. Zakres podmiotowy / 82
 - 2.4.3.1. Pojęcie twórcy i wieloznaczność wyrazu „twórca” w ustawie o prawie autorskim i prawach pokrewnych / 82
 - 2.4.3.2. Znaczenie wyrazu „twórca” w art. 55 ust. 1 pr. aut. / 85
 - 2.4.3.3. Podmiot uprawniony do usunięcia usterki zamówionego programu komputerowego, niebędący jego rzeczywistym twórcą / 88
 - 2.4.3.3.1. Pracodawca twórcy / 88
 - 2.4.3.3.2. Pochodny nabywca autorskich praw majątkowych i licencjobiorca / 92

- 2.4.3.4. Złagodzenie podstawy odpowiedzialności za usterki programu komputerowego – ujęcie socjologiczne / 97
- 2.4.3.5. Złagodzenie podstawy odpowiedzialności za usterki programu komputerowego – ujęcie prawne / 101
 - 2.4.3.5.1. Sekwencyjne ujęcie środków ochrony zamawiającego / 101
 - 2.4.3.5.2. Oparcie odpowiedzialności twórcy za usterki zamówionego utworu na zasadzie winy / 103
 - 2.4.3.5.3. Przyznanie twórcy prawa do zatrzymania części wypłaconego wynagrodzenia / 107
- 2.4.4. Odpłatność umowy / 108
- 2.5. Wnioski / 110

Rozdział 3

Usterka zamówionego programu komputerowego / 113

- 3.1. Uwagi wstępne / 113
- 3.2. Pojęcie wady zamówionego programu komputerowego w wybranych systemach prawnych / 114
 - 3.2.1. Austria / 114
 - 3.2.2. Francja / 116
 - 3.2.3. Niemcy / 118
 - 3.2.4. Stany Zjednoczone / 122
 - 3.2.5. Szwajcaria / 123
 - 3.2.6. Wielka Brytania / 127
- 3.3. Wyraz „usterka” w języku prawnym / 128
- 3.4. Usterka jako wada przedmiotu świadczenia / 130
 - 3.4.1. Wprowadzenie / 130
 - 3.4.2. Cechy pozytywne / 131
 - 3.4.3. Cechy negatywne / 134
- 3.5. Usterka zamówionego programu komputerowego a inne postaci wadliwości przedmiotu świadczenia / 135
 - 3.5.1. Usterka a wada fizyczna / 135
 - 3.5.1.1. Wprowadzenie / 135
 - 3.5.1.2. Ujęcie analityczne / 135
 - 3.5.1.3. Ujęcie funkcjonalne / 139

- 3.5.2. Usterka a wada prawna / **140**
 - 3.5.2.1. Wprowadzenie / **140**
 - 3.5.2.2. Kwalifikacja naruszenia wymagań zgodności / **142**
- 3.5.3. Usterka a błąd informatyczny / **144**
 - 3.5.3.1. Wprowadzenie / **144**
 - 3.5.3.2. Pojęcie błędu w inżynierii oprogramowania / **145**
 - 3.5.3.3. Znaczenie wyrażenia „poprawianie błędów” w świetle dyrektywy w sprawie ochrony prawnej programów komputerowych / **145**
 - 3.5.3.4. Błąd informatyczny w wybranych systemach prawnych, w których wdrożono przepisy dyrektywy w sprawie ochrony prawnej programów komputerowych / **147**
 - 3.5.3.5. Rekonstrukcja pojęcia błędu informatycznego / **150**
- 3.5.4. Usterka a wada fizyczna nośnika / **153**
- 3.6. Rodzaje usterek zamówionego programu komputerowego / **155**
 - 3.6.1. Wprowadzenie / **155**
 - 3.6.2. Usterki usuwalne i nieusuwalne / **155**
 - 3.6.2.1. Ujęcie cywilnoprawne / **155**
 - 3.6.2.2. Ujęcie prawnautorskie / **156**
 - 3.6.3. Usterki istotne i nieistotne / **157**
 - 3.6.3.1. Ujęcie cywilnoprawne / **157**
 - 3.6.3.2. Ujęcie prawnautorskie / **158**
 - 3.6.4. Usterki merytoryczne i techniczne / **161**
- 3.7. Stwierdzenie usterki zamówionego programu komputerowego / **162**
 - 3.7.1. Wprowadzenie / **162**
 - 3.7.2. Kryteria porównania zamówionego programu komputerowego z jego abstrakcyjnym pierwowzorem / **163**
 - 3.7.3. Kryteria kwalifikacji odstępstwa od abstrakcyjnego pierwowzoru zamówionego programu komputerowego jako usterki / **165**
 - 3.7.3.1. Posiłkowe odwołanie się do kryteriów stwierdzenia wady fizycznej / **165**
 - 3.7.4. Zmniejszenie wartości i użyteczności / **168**

- 3.7.4.1. Pojęcie zmniejszenia wartości
lub użyteczności / **168**
- 3.7.4.2. Naruszenie wymagań funkcjonalnych –
stanowisko doktryny / **171**
- 3.7.4.3. Naruszenie wymagań funkcjonalnych –
stanowisko judykatury / **174**
- 3.7.4.4. Naruszenie wymagań pozafunkcjonalnych / **176**
- 3.7.4.5. Naruszenie wymagań zgodności / **178**
- 3.7.5. Brak zapewnionych właściwości / **179**
- 3.7.6. Przekazanie programu komputerowego w stanie
niezupełnym / **181**
- 3.8. Wnioski / **183**

Rozdział 4

Środki ochrony zamawiającego program komputerowy w razie wykrycia usterki / 186

- 4.1. Uwagi wstępne / **186**
- 4.2. Środki ochrony zamawiającego program komputerowy
w wybranych systemach prawnych / **187**
 - 4.2.1. Austria / **187**
 - 4.2.2. Francja / **189**
 - 4.2.3. Niemcy / **191**
 - 4.2.4. Stany Zjednoczone / **192**
 - 4.2.5. Szwajcaria / **194**
 - 4.2.6. Wielka Brytania / **195**
- 4.3. Sekwencyjność środków ochrony zamawiającego / **197**
 - 4.3.1. Model sekwencyjności środków ochrony / **197**
 - 4.3.1.1. Wprowadzenie / **197**
 - 4.3.1.2. Pierwszeństwo środka ochrony zmierzającego
do realnego wykonania zobowiązania / **198**
 - 4.3.1.3. Wybór określonego środka ochrony
a charakter usterki / **200**
 - 4.3.2. Pominięcie sekwencyjności środków ochrony / **202**
 - 4.3.2.1. Niewyznaczenie twórcy odpowiedniego
terminu do usunięcia usterki / **202**
 - 4.3.2.2. Nieprzyjęcie utworu / **205**
 - 4.3.3. Charakter prawny wyboru określonego środka
ochrony / **207**

- 4.4. Charakter prawny środków ochrony zamawiającego a znaczenie wyrazu „roszczenia” w art. 55 ust. 3 pr. aut. / **211**
 - 4.4.1. Wprowadzenie / **211**
 - 4.4.2. Rekonstrukcja pojęcia sytuacji prawnej, roszczenia i uprawnienia kształtującego / **211**
 - 4.4.3. Znaczenie wyrazu „roszczenia” / **213**
- 4.5. Naprawienie szkody a środki ochrony zamawiającego / **217**
 - 4.5.1. Wprowadzenie / **217**
 - 4.5.2. Stosunek prawnoautorskiego reżimu odpowiedzialności za usterki zamówionego utworu do ogólnego reżimu odpowiedzialności *ex contractu* / **219**
 - 4.5.3. Znaczenie żądania naprawienia szkody w razie wykrycia wady prawnej utworu / **222**
- 4.6. Wnioski / **225**

Rozdział 5

Wyznaczenie twórcy odpowiedniego terminu do usunięcia usterki zamówionego programu komputerowego / 229

- 5.1. Uwagi wstępne / **229**
- 5.2. Usunięcie wady zamówionego programu komputerowego w wybranych systemach prawnych / **230**
 - 5.2.1. Austria / **230**
 - 5.2.2. Francja / **232**
 - 5.2.3. Niemcy / **234**
 - 5.2.4. Stany Zjednoczone / **236**
 - 5.2.5. Szwajcaria / **238**
 - 5.2.6. Wielka Brytania / **239**
- 5.3. Charakter prawny / **240**
 - 5.3.1. Wprowadzenie / **240**
 - 5.3.2. Koncepcja roszczenia / **241**
 - 5.3.2.1. Ujęcie cywilnoprawne / **241**
 - 5.3.2.2. Ujęcie prawnautorskie / **245**
 - 5.3.2.2.1. Cele analizy sytuacji prawnej zamawiającego / **245**
 - 5.3.2.2.2. Obowiązek usunięcia usterki zamówionego utworu / **245**
 - 5.3.2.2.3. Zaskarżalność roszczenia o usunięcie usterki / **248**
 - 5.3.3. Koncepcja uprawnienia kształtującego / **251**

- 5.3.3.1. Ujęcie cywilnoprawne / 251
- 5.3.3.2. Ujęcie prawnoautorskie / 253
- 5.3.4. Przesłanka skorzystania z uprawnień / 254
 - 5.3.4.1. Ujęcie cywilistyczne / 254
 - 5.3.4.2. Ujęcie prawnoautorskie / 256
- 5.4. Termin usunięcia usterki / 260
 - 5.4.1. Ogólna wytyczna „odpowiedniego” terminu do usunięcia usterki / 260
 - 5.4.2. Ogólna wytyczna maksymalnego terminu do usunięcia usterki / 263
 - 5.4.3. Wyznaczenie twórcy terminu nieodpowiedniego do usunięcia usterki / 264
- 5.5. Usunięcie usterek w ramach wykonania zastępczego / 265
 - 5.5.1. Wprowadzenie / 265
 - 5.5.2. Ujęcie cywilnoprawne / 266
 - 5.5.3. Ujęcie prawnoautorskie / 267
- 5.6. Usunięcie usterki a naprawienie szkody *in natura* / 271
 - 5.6.1. Wprowadzenie / 271
 - 5.6.2. Roszczenie o usunięcie usterki zamówionego utworu a roszczenie o naprawienie szkody *in natura* / 272
 - 5.6.3. Roszczenie o usunięcie usterki zamówionego utworu a roszczenie o wykonanie zobowiązania / 275
- 5.7. Wnioski / 277

Rozdział 6

Żądanie odpowiedniego obniżenia umówionego wynagrodzenia twórcy / 281

- 6.1. Uwagi wstępne / 281
- 6.2. Obniżenie wynagrodzenia twórcy zamówionego programu komputerowego w wybranych systemach prawnych / 282
 - 6.2.1. Austria / 282
 - 6.2.2. Francja / 283
 - 6.2.3. Niemcy / 284
 - 6.2.4. Stany Zjednoczone / 285
 - 6.2.5. Szwajcaria / 286
 - 6.2.6. Wielka Brytania / 287
- 6.3. Charakter prawny / 288
 - 6.3.1. Wprowadzenie / 288

- 6.3.2. Koncepcja roszczenia o zwrot nadpłaconej kwoty albo zmniejszenie świadczenia pieniężnego / **289**
- 6.3.3. Koncepcja roszczenia o wyrażenie zgody przez drugą stronę na obniżenie świadczenia pieniężnego / **291**
 - 6.3.3.1. Ujęcie cywilnoprawne / **291**
 - 6.3.3.2. Ujęcie prawnautorskie / **294**
- 6.3.4. Koncepcja uprawnienia kształtującego / **297**
 - 6.3.4.1. Ujęcie cywilnoprawne / **297**
 - 6.3.4.2. Ujęcie prawnautorskie / **301**
- 6.3.5. Koncepcje pośrednie / **304**
 - 6.3.5.1. Koncepcja wieloetapowej realizacji żądania obniżenia świadczenia pieniężnego / **304**
 - 6.3.5.2. Koncepcja niejednolitego charakteru żądania obniżenia świadczenia pieniężnego / **305**
- 6.4. Stopień obniżenia umówionego wynagrodzenia twórcy / **308**
 - 6.4.1. Ogólna wytyczna stopnia obniżenia umówionego wynagrodzenia twórcy / **308**
 - 6.4.1.1. Wprowadzenie / **308**
 - 6.4.1.2. Ujęcie cywilnoprawne / **309**
 - 6.4.1.3. Ujęcie prawnautorskie / **311**
 - 6.4.2. Konkretyzacja ogólnej wytycznej stopnia obniżenia umówionego wynagrodzenia twórcy / **315**
 - 6.4.2.1. Wprowadzenie / **315**
 - 6.4.2.2. Ujęcie cywilnoprawne / **315**
 - 6.4.2.3. Ujęcie prawnautorskie / **316**
 - 6.4.3. Stopień redukcji wynagrodzenia twórcy a struktura umowy o stworzenie programu komputerowego / **318**
- 6.5. Podstawa rozliczenia stron w razie wystąpienia stanu nadpłaty po odpowiednim obniżeniu umówionego wynagrodzenia twórcy / **320**
- 6.6. Żądanie obniżenia wynagrodzenia a żądanie naprawienia szkody *in valuta* / **323**
- 6.7. Wnioski / **325**

Rozdział 7

Odstąpienie od umowy / 328

- 7.1. Uwagi wstępne / **328**

-
- 7.2. Zakończenie stosunku prawnego w razie wykrycia wady zamówionego programu komputerowego w wybranych systemach prawnych / **329**
 - 7.2.1. Austria / **329**
 - 7.2.2. Francja / **330**
 - 7.2.3. Niemcy / **332**
 - 7.2.4. Stany Zjednoczone / **333**
 - 7.2.5. Szwajcaria / **334**
 - 7.2.6. Wielka Brytania / **335**
 - 7.3. Charakter prawny / **336**
 - 7.4. Forma / **338**
 - 7.5. Stosunek art. 59 pr. aut. do art. 494 k.c. / **341**
 - 7.5.1. Wprowadzenie / **341**
 - 7.5.2. Koncepcja subsydiarności art. 59 pr. aut. / **341**
 - 7.5.3. Koncepcja specjalności art. 59 pr. aut. / **342**
 - 7.6. Chwila powstania skutku odstąpienia od umowy / **344**
 - 7.6.1. Wprowadzenie / **344**
 - 7.6.2. Koncepcja wygaśnięcia zobowiązania *ex tunc* / **345**
 - 7.6.2.1. Ujęcie cywilnoprawne / **345**
 - 7.6.2.2. Ujęcie prawnoautorskie / **346**
 - 7.6.3. Koncepcja wygaśnięcia zobowiązania *ex nunc* / **349**
 - 7.6.3.1. Ujęcie cywilnoprawne / **349**
 - 7.6.3.2. Ujęcie prawnoautorskie / **351**
 - 7.6.4. Koncepcja przekształcenia zobowiązania *ex nunc* / **353**
 - 7.6.5. Koncepcja przekształcenia zobowiązania *ex tunc* / **355**
 - 7.7. Powrót autorskich praw majątkowych do twórcy / **357**
 - 7.7.1. Wprowadzenie / **357**
 - 7.7.2. Sens rozważania powrotu autorskich praw majątkowych do zamówionego programu komputerowego po odstąpieniu od umowy / **358**
 - 7.7.3. Koncepcja skutku rozporządzającego odstąpienia od umowy / **361**
 - 7.7.3.1. Ujęcie cywilnoprawne / **361**
 - 7.7.3.2. Ujęcie prawnoautorskie / **362**
 - 7.7.4. Koncepcja skutku zobowiązującego odstąpienia od umowy / **365**
 - 7.7.5. Koncepcja niejednolitego skutku odstąpienia od umowy / **368**
 - 7.8. Podstawa rozliczenia stron po odstąpieniu od umowy / **370**

- 7.8.1. Wprowadzenie / **370**
- 7.8.2. Ujęcie cywilnoprawne / **371**
- 7.8.3. Ujęcie prawnautorskie / **373**
- 7.9. Prawo twórcy do zatrzymania części wypłaconego wynagrodzenia / **376**
 - 7.9.1. Wprowadzenie / **376**
 - 7.9.2. Znaczenie gospodarcze / **377**
 - 7.9.3. Charakter prawny / **379**
- 7.10. Odstąpienie od umowy a nieprzyjęcie utworu / **380**
- 7.11. Wnioski / **382**

- Zakończenie / **387**
- Bibliografia / **393**
- Orzecznictwo / **411**

Wykaz skrótów

Dzienniki urzędowe

Dz. U.	Dziennik Ustaw
Dz. Urz.	Dziennik Urzędowy
Dz. Urz. UE	Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej
Dz. Urz. WE	Dziennik Urzędowy Wspólnot Europejskich
M.P.	Dziennik Urzędowy „Monitor Polski”

Akty normatywne

ABGB	Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch (austriacki kodeks cywilny)
austriacka ustawa o prawie autorskim	Urheberrechtsgesetz (austriacka ustawa o prawie autorskim)
BGB	Bürgerliches Gesetzbuch (niemiecki kodeks cywilny)
C. civ.	Code civil des Français (francuski kodeks cywilny)
CESL	projekt rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie wspólnych europejskich przepisów dotyczących sprzedaży (KOM (2011) 635)
CPDA	Copyright, Designs and Patents Act 1988 (angielska ustawa o prawie autorskim, wzorach przemysłowych i patentach)

- CPI** Code de la propriété intellectuelle (francuski Kodeks własności intelektualnej)
- DCFR** Principles, definitions and model rules of European Private Law: Draft Common Frame of Reference (DCFR), t. 2, red. Ch. von Bar, E. Clive, Munich 2009; Principles, definitions and model rules of European Private Law: Draft Common Frame of Reference (DCFR), t. 4, red. Ch. von Bar, E. Clive, Munich 2009 (oba opracowania powoływane łącznie)
- d.k.c.** ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 121) w brzmieniu poprzedzającym wejście w życie ustawy z dnia 30 maja 2014 r. o prawach konsumenta (Dz. U. poz. 827)
- dyrektywa w sprawie niektórych aspektów sprzedaży towarów konsumpcyjnych** dyrektywa 1999/44/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 25 maja 1999 r. w sprawie niektórych aspektów sprzedaży towarów konsumpcyjnych i związanych z tym gwarancji (Dz. Urz. WE L 171 z 7.07.1999, s. 12–16)
- dyrektywa w sprawie ochrony prawnej programów komputerowych** dyrektywa Rady 91/250/WE z dnia 4 maja 1991 r. w sprawie ochrony prawnej programów komputerowych (Dz. Urz. WE L 122 z 17.05.1991, s. 42–46; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 17, t. 1, s. 114 z późn. zm.), wersja skonsolidowana: dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/24/WE z dnia 23 kwietnia 2009 r. (Dz. Urz. UE L 111 z 5.05.2009, s. 16–22)
- k.c.** ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 121 z późn. zm.)
- k.p.** ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 1502 z późn. zm.)

- k.z.** rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 października 1933 r. – Kodeks zobowiązań (Dz. U. Nr 82, poz. 598)
- OR** Obligationenrecht (szwajcarskie prawo zobowiązań)
- öUrhG** Urheberrechtsgesetz (austriacka ustawa o prawie autorskim)
- PECL** Principles of European Contract Law: Part 1 and 2, red. O. Lando, H. Beale, The Hague 2000, tłum.: M.A. Zachariasiewicz, J. Beldowski, Zasady Europejskiego Prawa Umów, KPP 2004, z. 3, s. 814–881
- pr. aut.** ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (tekst jedn.: Dz. U. z 2006 r. Nr 90, poz. 631 z późn. zm.), powoływana również jako ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych
- pr. aut. z 1952 r.** ustawa z dnia 10 lipca 1952 r. o prawie autorskim (Dz. U. Nr 34, poz. 234 z późn. zm.), powoływana również jako ustawa o prawie autorskim z 1952 r.
- r.u.l. z 1955 r.** rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 11 czerwca 1955 r. w sprawie określenia wynagrodzeń oraz zasad zawierania umów o wydanie w formie książkowej dzieł literackich, naukowych i zawodowych (Dz. U. Nr 32, poz. 190 z późn. zm.)
- r.u.l. z 1964 r.** rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 2 czerwca 1964 r. o zmianie rozporządzenia z dnia 11 czerwca 1955 r. w sprawie określenia wynagrodzeń oraz zasad zawierania umów o wydanie w formie książkowej dzieł literackich, naukowych i zawodowych (Dz. U. Nr 23, poz. 151)
- r.u.l. z 1972 r.** rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 września 1972 r. w sprawie zasad i stawek

- wynagradzania autorów oraz zawierania i wykonywania umów wydawniczych o wydanie dzieł w formie książkowej (Dz. U. Nr 40, poz. 259)
- r.u.l. z 1979 r.** rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19 stycznia 1979 r. w sprawie zasad zawierania i wykonywania umów wydawniczych o wydanie utworów w formie książkowej oraz zasad i stawek wynagradzania za te utwory (Dz. U. Nr 3, poz. 8 z późn. zm.)
- r.u.l. z 1985 r.** rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 1985 r. w sprawie zasad zawierania i wykonywania umów wydawniczych o wydanie utworów w formie książkowej oraz zasad i stawek wynagradzania za te utwory (Dz. U. Nr 61, poz. 315)
- r.u.m.** rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 1988 r. w sprawie umów o wykorzystanie utworów muzycznych (Dz. U. Nr 44, poz. 344)
- r.u.p.** rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 11 listopada 1977 r. w sprawie zasad i stawek wynagrodzenia twórców dzieł plastycznych oraz umów o wykonanie lub wykorzystanie tych dzieł (Dz. U. Nr 36, poz. 158 z późn. zm.)
- r.u.r.t.** rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 1 września 1978 r. w sprawie zasad zawierania umów z autorami oraz stawek wynagrodzeń za utwory literackie i tłumaczenia zamawiane lub wykorzystane przez radio i telewizję (Dz. U. Nr 25, poz. 114 z późn. zm.)
- r.u.s. z 1979 r.** rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19 stycznia 1979 r. w sprawie zasad zawierania umów o napisanie, tłumaczenie i publiczne wystawienie utworów scenicznych oraz

	zasad i stawek wynagradzania za te utwory (Dz. U. Nr 3, poz. 9 z późn. zm.)
r.u.s. z 1988 r.	rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 1 lutego 1988 r. w sprawie zawierania umów o napisanie, tłumaczenie i publiczne wystawianie utworów scenicznych oraz zasad i stawek wynagradzania za te utwory (Dz. U. Nr 6, poz. 50)
SGSA	Supply of Goods and Services Act 1982 (angielska ustawa o dostawie towarów i usług)
SoGA	Sales of Goods Act 1979 (angielska ustawa o sprzedaży towarów)
UCITA	Uniform Computer Information Transactions Act (2002) (amerykańska jednolita ustawa o transakcjach informatycznych), http://www.uniformlaws.org/shared/docs/computer_information_transactions/ucita_final_02.pdf
UCC	Uniform Commercial Code (amerykański jednolity kodeks handlowy)
UrhG	Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte (niemiecka ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych)
u.s.k.	ustawa z dnia 27 lipca 2002 r. o szczególnych warunkach sprzedaży konsumenckiej oraz o zmianie Kodeksu cywilnego (Dz. U. Nr 141, poz. 1176 z późn. zm.)
ustawa o prawach konsumenta	ustawa z dnia 30 maja 2014 r. o prawach konsumenta (Dz. U. poz. 827)
ustawa o prawie autorskim z 1926 r.	ustawa z dnia 29 marca 1926 r. o prawie autorskim (tekst jedn.: Dz. U. z 1935 r. Nr 36, poz. 260 z późn. zm.)
ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych	ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2015 r. poz. 121 z późn. zm.)

- u.u.f.** uchwała Nr 131 Rady Ministrów z dnia 13 sierpnia 1985 r. w sprawie zasad i stawek wynagradzania autorów utworów fotograficznych oraz umów o wykonanie lub wykorzystanie tych utworów (M.P. Nr 23, poz. 172)
- u.u.l.** uchwała Nr 68 Rady Ministrów z dnia 25 kwietnia 1985 r. w sprawie zasad zawierania umów o stworzenie oryginalnych instrumentów lutniczych i ich konserwację oraz stawek wynagrodzeń (M.P. Nr 11, poz. 89)
- u.u.l.f.** uchwała Nr 194 Rady Ministrów z dnia 3 września 1982 r. w sprawie zasad i stawek wynagradzania oraz umów wzorcowych o prace literackie i pomocnicze prace literackie do filmu (M.P. Nr 23, poz. 197 z późn. zm.)
- wzór umowy o świadczenie usług w zakresie automatowego przetwarzania informacji z 1968 r.** załącznik do zarządzenia nr 52 Przewodniczącego Komitetu Nauki i Techniki z dnia 31 grudnia 1968 r., Dz. Urz. KNiT Nr 3 poz. 7, wydane na podstawie art. 384 k.c. i § 18 ust. 2 uchwały Nr 388/66 Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 1966 r. w sprawie stosowania maszyn matematycznych i analitycznych w gospodarce narodowej w latach 1966–1970
- Zasady *Acquis*** Principles of Existing EC Contract Law (*Acquis Principles*), tłum. M. Pecyna, *Zasady Obowiązującego Europejskiego Prawa Umów (Zasady *Acquis*)*, KPP 2008, z. 3, s. 816–865
- Zasady prawa umów w zakresie oprogramowania** Principles of Law of Software Contracts
- z.u.f.** zarządzenie Ministra Kultury i Sztuki z dnia 10 sierpnia 1989 r. w sprawie zasad wynagradzania autorów utworów fotograficznych (M.P. Nr 30, poz. 234)

- z.u.l.** zarządzenie Ministra Kultury i Sztuki z dnia 20 listopada 1989 r. w sprawie zawierania umów o stworzenie oryginalnych dzieł lutniczych i ich konserwację oraz stawek wynagrodzeń za te prace (M.P. Nr 40, poz. 317)

Czasopisma i zbiory orzecznictwa

- Alb. L.J. Sci. & Tech.** Albany Law Journal of Science & Technology
- AUWr** Acta Universitatis Wratislaviensis. Prawo
- BGE** Entscheidungen des Schweizerischen Bundesgerichts
- Cambrian L. Rev.** Cambrian Law Review
- CI** Czas Informatyki
- CR** Computer und Recht
- CRi** Computer und Recht International
- Cr App R** Criminal Appeals Reports
- CW** Computerworld TOP 200
- EIPR** European Intellectual Property Review
- F.2d** Federal Reporter, Second Series
- F.3d** Federal Reporter, Third Series
- Fordham L. Rev.** Fordham Law Review
- FSR** Fleet Street Reports: Cases on Intellectual Property Law
- F. Supp. 2d** Federal Supplement, Second Series
- GP** Gazeta Prawna
- GSP-PO** Gdańskie Studia Prawnicze – Przegląd Orzecznictwa
- Int.J.Law.Info.Tech** International Journal of Law and Information Technology
- IuR** Informatik und Recht

J. Marshall J. Computer & Inf. L.	John Marshall Journal of Computer & Information Law
KPP	Kwartalnik Prawa Prywatnego
Loy. L. Rev.	Loyola Law Review
MoP	Monitor Prawniczy
NJILB	Northwestern Journal of International Law & Business
NP	Nowe Prawo
OSA	Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych
OSNC	Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna
OSNCP	Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna i Izba Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
OSNCAiP	Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna i Administracyjna i Izba Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
OSNCiAP	Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna i Izba Administracyjna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
OSP	Orzecznictwo Sądów Polskich
OSPiKA	Orzecznictwo Sądów Polskich i Komisji Arbitrażowych
PiP	Państwo i Prawo
PME	Prawo Mediów Elektronicznych
POSAG	Przegląd Orzecznictwa Sądu Apelacyjnego w Gdańsku
PPH	Przegląd Prawa Handlowego
Prok. i Pr.	Prokuratura i Prawo
Pr. Sp.	Prawo Spółek
PS	Przegląd Sądowy
PUG	Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego
RPEiS	Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Społeczny
SC	Studia Cywilistyczne

S.W.3d	South Western Reporter Third Series
SZ	Entscheidungen des österreichischen Obersten Gerichtshofes in Zivilsachen
Tex. L. Rev.	South Texas Law Review
TPP	Transformacje Prawa Prywatnego
ZN KNSiAPW	Zeszyty Naukowe Kolegium Nauk Społecznych i Administracji Politechniki Warszawskiej
ZNUJ PWiOWI	Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace z wynalazczości i własności intelektualnej

Organy i instytucje

3rd Cir.	United States Court of Appeals, Third Circuit
7th Cir.	United States Court of Appeals, Seventh Circuit
ALI	American Law Institute
BG	Bundesgericht
D. Me.	Maine District Court
EWCA Civ	England and Wales Court of Appeals Civil Division
EWHC (TCC)	England and Wales High Court (Technology and Construction Court)
GKA	Główna Komisja Arbitrażowa
GUS	Główny Urząd Statystyczny
KIO	Krajowa Izba Odwoławcza
KNiT	Komitet Nauki i Techniki
LG	Landesgericht
OGH	Oberster Gerichtshof
OLG	Oberlandesgericht
NSA	Naczelnny Sąd Administracyjny

SA	Sąd Apelacyjny
SN	Sąd Najwyższy
SN (7)	Sąd Najwyższy Skład Siedmiu Sędziów
SN (IC)	Sąd Najwyższy Skład Izby Cywilnej
SN (ICiA)	Sąd Najwyższy Skład Izby Cywilnej i Administracyjnej
SO	Sąd Okręgowy
Tex. App. – Houston [14th Dist.]	Texas Court of Appeals – Houston 14th District
WSA	Wojewódzki Sąd Administracyjny

Inne skróty

BAILII	British and Irish Legal Information Institute http://www.bailii.org
CBOSA	Centralna Baza Orzeczeń Sądów Administracyjnych http://orzeczenia.nsa.gov.pl
JUSTIA	Justia US Law http://law.justia.com
PN	Polska Norma
PN-ISO/IEC 2382-1:1996	PN Technika informatyczna. Terminologia. Terminy podstawowe, PN-ISO/IEC 2382-1:1996
PN-ISO/IEC 25000:2008	PN Inżynieria oprogramowania. Wymagania jakości i ocena produktów programowych (SQuaRE). Przewodnik po SQuaRE, PN-ISO/IEC 25000:2008
POSP	Portal Orzeczeń Sądów Powszechnych http://orzeczenia.ms.gov.pl
RIS	RechtsInformationsSystem http://www.ris.bka.gv.at

Od Autora

Pragnę wyrazić swą wdzięczność wszystkim tym, którzy przyczynili się do powstania niniejszej pracy.

Przede wszystkim chciałbym podziękować Szanownemu Panu Prof. dr. hab. Tomaszowi Sokołowskiemu za jego życzliwe zaangażowanie i opiekę nad przygotowaną przeze mnie pracą magisterską i pracą doktorską, a także za nieocenioną pomoc i cierpliwość. Jestem przy tym szczególnie wdzięczny Panu Profesorowi za wiele znakomitych rad dotyczących nie tylko badanego zagadnienia, lecz także warsztatu pracy naukowej, co uważam za szczególnie wartościowe.

Chciałbym zarazem bardzo podziękować Szanownym Paniom Profesor-Recenzent, których cenne uwagi starałem się wykorzystać w niniejszej pracy najlepiej, jak potrafiłem. Serdeczne podziękowania składam Szanownej Pani Prof. dr hab. Aurelii Nowickiej za wiele spostrzeżeń w trakcie wspólnych rozmów, które pozwoliły mi pogłębić analizę poruszanego zagadnienia. Serdeczne podziękowania kieruję również do Szanownej Pani Prof. dr hab. Ewy Bagińskiej za wnikliwe uwagi oraz wskazanie tych aspektów rozważanego problemu, które warte były jeszcze dodatkowego rozwinięcia.

Dziękuję również najbliższym za okazane wsparcie, w szczególności Rodzicom i Bratu, którym dedykuję tę pracę. Osobne podziękowania należą się Bratu, Tomkowi, za pomoc w zapoznaniu się z teorią i praktyką tworzenia programów komputerowych oraz za liczne rozmowy, które dodawały mi sił do pracy.

Rozdział 1

Wstęp

1.1. Gospodarcze znaczenie oprogramowania

Światową ekonomię cechuje obecnie stopniowe przechodzenie od gospodarki industrialnej do gospodarki wiedzochłonnej, opartej na potencjale technologicznym i wysokim poziomie kapitału ludzkiego¹. Podmioty aktywnie wykorzystujące zdobycze nauki i techniki uzyskują bowiem przewagę konkurencyjną, co z kolei sprawia, że wiedza i innowacje uznawane są za istotny czynnik tempa i jakości wzrostu gospodarczego. W konsekwencji decydującego znaczenia nabierają dobra niematerialne, stanowiące z prawnego punktu widzenia przedmiot praw własności intelektualnej. Do wspomnianych dóbr zalicza się w szczególności oprogramowanie², które aktualnie pośrednio lub bezpośrednio znajduje zastosowanie w większości dziedzin życia. Konkluzję tę potwierdza raport ekspertów OECD, w świetle którego w latach 90. ubiegłego stulecia 80% wartości księgowej przedsiębiorstw amerykańskich stanowiły aktywa niematerialne, w tym także programy komputerowe³.

¹ E. Dworak, *Gospodarka oparta na wiedzy w Polsce*, Łódź 2012, s. 27.

² Zgodnie z pkt 01.01.08 PN-ISO/IEC 2382-1:1996, oprogramowanie to „wszystkie lub niektóre programy, procedury, reguły i związana z tym dokumentacja systemu przetwarzania informacji”. Tym samym wyraz „oprogramowanie” ma szersze znaczenie niż wyrażenie „program komputerowy”. Rozróżnienie to niekiedy przyjmowane jest także w literaturze prawniczej (zob. K. Golat, R. Golat, *Prawo komputerowe (zagadnienia podstawowe)*, Warszawa 1998, s. 22) oraz informatycznej (zob. I. Sommerville, *Inżynieria oprogramowania*, Warszawa 2003, s. 5). Niemniej w niniejszej pracy sformułowania „oprogramowanie” i „program komputerowy” traktowane są jako synonimy.

³ *The creative society 21st century. OECD Forum for future*, Paris 2000, s. 47–49 (za:) E. Dworak, *Gospodarka oparta...*, s. 28.

Dane statystyczne dobrze obrazują gospodarcze znaczenie oprogramowania w Polsce. Jak wynika z dokumentu sporządzonego przez GUS na temat działalności innowacyjnej przedsiębiorstw w latach 2009–2011, Polska znajduje się w grupie dziesięciu państw Unii Europejskiej o najwyższych nakładach przedsiębiorstw na działalność innowacyjną. Łączna pula wskazanych nakładów w badanym okresie wynosiła w przypadku:

- 1) przedsiębiorstw przemysłowych 20,8 mld zł (mniej o 12,4% w porównaniu do 2010 r.), a w przypadku,
- 2) przedsiębiorstw usługowych – 11,0 mld zł (więcej o 1,7% w porównaniu do 2010 r.)⁴.

Zasadnicza część tych nakładów, odpowiednio 15 103,9 mln zł (72,5%) i 8512,5 mln zł (86,6%), została poniesiona przez dużych przedsiębiorców, zatrudniających co najmniej 250 osób. Z powyższych kwot przeznaczono odpowiednio 452,6 mln zł (2,2%) i 1534,2 mln zł (14,0%) na zakup oprogramowania. Współpraca z dostawcami programów komputerowych została przy tym uznana w badanych przedsiębiorstwach za najkorzystniejszą dla działalności innowacyjnej – przez 24,6% przedsiębiorstw produkcyjnych oraz 35,9% przedsiębiorstw usługowych. Oprogramowanie nie stanowi jednak jednolitej grupy dóbr niematerialnych. W jego obrębie, w szczególności w polskiej⁵ i zagranicznej literaturze prawniczej⁶, jak i w literaturze informatycz-

⁴ *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w latach 2009–2011*, red. D. Rozkruta, Warszawa 2012, s. 55–56 i 77.

⁵ M. Kępiński, A. Nowicka, *Polen (w:) Der internationale Softwarevertrag*, red. H. Ullrich, E. Köner, Heidelberg 1995, s. 834; A. Nowicka, *Umowy o udostępnienie programów komputerowych w wybranych systemach prawnych*, RPEiS 1990, z. 3–4, s. 34; R. Sikorski, *Umowy dotyczące oprogramowania (w:) Umowy w obrocie gospodarczym*, red. A. Koch, J. Napierała, Warszawa 2011, s. 368; podobnie: M. Byrska, *Umowy komputerowe (w:) Obrót dobrami niematerialnymi. Wzory umów*, red. M. Byrska, Warszawa–Kraków 1995, s. 69–70.

⁶ H. Bitan, *Droit et expertise des contrats informatiques. Contrats de communications électroniques. Vision expertale de la protection des données*, Lamy 2010, s. 152, 283; G. Fröhlich-Bleuler, *Softwareverträge. System-, Software-Lizenz- und Software-Pflegevertrag*, Bern 2003, s. 8; L. Longdin, *Liability for Defects in Bespoke Software. Are Lawyers and Information Scientist Speaking the Same Language?*, Int.J.Law.Info.Tech 2000, nr 1, s. 3; É. Montero, *Les contrats de l'informatique et de l'internet*, Bruxelles 2005, s. 49; D. Rowland, U. Kohl, A. Charlesworth, *Information Technology Law*, London–New York 2012, s. 395; A. Schramm, *Informationstechnologie: Ausgewählte Themen (w:) Informatikrecht*, red. E. Staudegger, Wien 2003, s. 7; Ph. Le Tourneau, *Contrats informatiques et électroniques*, Paris 2010, s. 172–173; podobnie: W. Straub, *Informatikrecht. Einführung in Softwareschutz, Projektverträge und Haftung*, Bern 2003, s. 91, 105 oraz 350, 354 (de-

nej⁷ oraz dokumentach normalizacyjnych⁸, wyróżnia się standardowe programy komputerowe (ang. *standard software*, fr. *progiciel, logiciel standard, existant*, niem. *Standardprogramm, Massensoftware*) oraz programy komputerowe tworzone na zamówienie (ang. *bespoke software*, fr. *logiciel sur mesure, à elaborer, spécifique*, niem. *Individualsoftware*). Pierwsze tworzone są z perspektywy typowych potrzeb przeciętnego użytkownika i nie zawsze stanowią zadowalające rozwiązanie dla podmiotu zainteresowanego eksploatacją oprogramowania, zwłaszcza w zakresie prowadzonego przez siebie przedsiębiorstwa. Dlatego podmiot ten nierzadko będzie dążył do uzyskania programu komputerowego zaspokajającego jego indywidualne potrzeby poprzez zamówienie oprogramowania. Powyższe rozróżnienie, jak podnosi się w literaturze zagranicznej⁹, nie jest obojętne z punktu widzenia oceny należytej jakości programu komputerowego oraz prawnych konsekwencji uchybień w tym zakresie.

1.2. Wybrane aspekty tworzenia programów komputerowych na zamówienie

1.2.1. Wąskie i szerokie ujęcie umowy o stworzenie programu komputerowego

W celu uzyskania programu komputerowego dopasowanego do swoich indywidualnych potrzeb zamawiający powinien zawrzeć umowę o stworzenie tego dobra niematerialnego. Taki kontrakt przeważnie przyjmuje w praktyce skomplikowaną postać umowy mieszanej¹⁰ albo

finicje); A.S. Zohur, *Acknowledging Information Technology under the Civil Code: Why Software Transactions Should Not Be Treated as Sales*, Loy. L. Rev. 2004, nr 2, s. 466.

⁷ I. Sommerville, *Inżynieria oprogramowania...*, s. 5–6.

⁸ Oprogramowanie standardowe definiuje pkt 01.05.04 PN-ISO/IEC 2382-1:1996; pkt 4.6 i 4.8 PN-ISO/IEC 25000:2008 definiują „handlowy produkt programowy” oraz „oprogramowanie klienta”, którym odpowiada kolejno standardowy program komputerowy i program komputerowy stworzony na zamówienie.

⁹ D. Rowland, U. Kohl, A. Charlesworth, *Information Technology...*, s. 436.

¹⁰ J. Barta, R. Markiewicz, *Programy komputerowe i prawo*, Wrocław 1991, s. 56; J. Barta, R. Markiewicz, *Główne problemy prawa komputerowego*, Warszawa 1993, s. 174; E. Traple, *Umowy o eksploatację utworu w prawie polskim*, Warszawa 2010, s. 282; podobnie: K. Golat, R. Golat, *Prawo komputerowe...*, s. 156; A.M. Dereń, A. Kudłaszyk, *Prawo komputerowe: co powinien wiedzieć twórca i użytkownik*, Bydgoszcz 1996, s. 98.

Krzysztof Żok - doktor nauk prawnych; asystent sędziego w Wojewódzkim Sądzie Administracyjnym w Poznaniu; autor glos i artykułów.

■ Opracowanie jest pierwszym kompleksowym omówieniem zagadnień dotyczących środków ochrony przystępujących podmiotowi zamawiającemu program komputerowy. Dotychczasowe kluczowe w tej mierze wypowiedzi były sformułowane jeszcze pod rządami poprzednio obowiązującej ustawy o prawie autorskim, która nie zawierała żadnej szczególnej regulacji w zakresie odpowiedzialności twórcy za wady przedmiotu świadczenia.

■ W monografii szczegółowo przedstawiono m.in.:

- środki ochrony, którymi dysponuje zamawiający program komputerowy w świetle prawnoautorskiego uregulowania odpowiedzialności za usterki zamówionego utworu,
- pojęcie usterki zamówionego programu komputerowego,
- przykłady wadliwości oprogramowania omówione dotychczas w orzecznictwie.

■ W pracy poddano również analizie rozwiązania przyjęte w sześcioro-zagranicznych systemach prawnych, w projektach harmonizacji tzw. europejskiego prawa prywatnego, a ponadto uwzględniono dorobek inżynierii oprogramowania.

■ Książka jest skierowana do adwokatów, radców prawnych, menedżerów pozyskujących programy komputerowe, pracowników przedsiębiorstw zajmujących się tworzeniem programów komputerowych na zamówienie i odbiorców takich programów.

Uniwersytet Jagielloński

SERIA REKOMENDOWANA PRZEZ KATEDRĘ PRAWA WŁASNOŚCI
INTELEKTUALNEJ WYDZIAŁU PRAWA I ADMINISTRACJI UJ

ISSN 1897-4392
ISBN 978-83-264-8315-8

9 788326 483158

Cena 99 zł
(w tym 5% VAT)

Zamówienia:

infolinia 801 04 45 45, fax 22 535 80 01
zamowienia.ksiazki@wolterskluwer.pl
www.wolterskluwer.pl
księgarnia internetowa www.profinfo.pl

9 788326 483158 W01P01